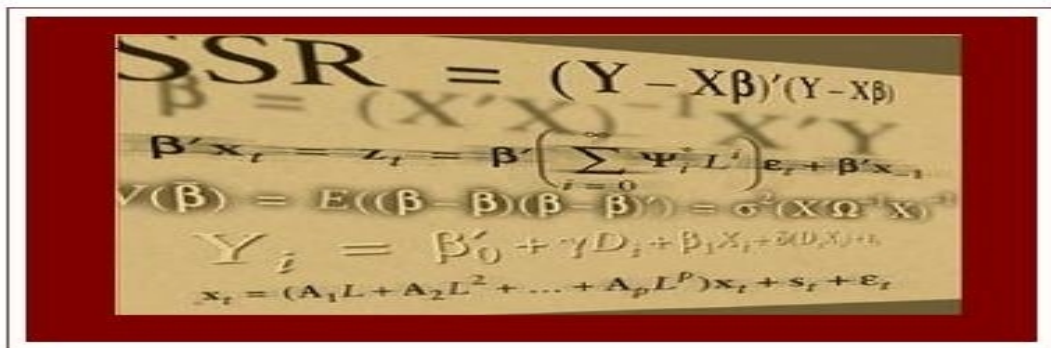

RAPORT ACTUARIAL
Evaluarea
Fondului de Pensii al CAA
-Prezentare exhaustiv a proiectului-

Realizat pentru:

Casa de Asigurări a Avocaților din România

Realizat de:

Actuarial Services

Septembrie 2009

Cuprins

- A. Considerații generale referitoare la evaluarea actuarială
- B. Fondul de pensii al CAA în contextul actual
- C. Direcțiile viitoare ale Fondului din perspectiva analizei actuariale

A. Considerații generale referitoare la evaluarea actuarială

A1. Ce este evaluarea actuarială ?

Managementul unui sistem financiar presupune evaluarea, planificarea, dar și previzionarea condițiilor pe care sistemul o va urma în dinamica evoluției, atât pe termen scurt, mediu, cât și pe termen lung. Cu toate acestea, experiența ne învață că planurile făcute nu se vor desfășura cu certitudine și uneori acțiunile nu vor fi realizate.

Uneori planurile sunt afectate de faptul că sunt bazate pe presupuneri nerealiste. În alte situații, circumstanțe necunoscute interferează cu aceste planuri.

Calculul actuarial este menit să ofere managementului instituțiilor financiare informațiile necesare protejării împotriva efectelor financiare adverse. Efectele pot rezulta din interferența unor evenimente aleatorii asupra planurilor proiectate, sau din faptul că presupunerile pe care sunt bazate aceste planuri, nu mai corespund realității. În sectorul pensiilor, principalul scop al evaluării actuariale îl reprezintă realizarea echivalenței între obligațiile părților, respectiv cotizațiile plătite de membri și venitul de înlocuire (pensia), determinat la momentul pensionării. Astfel, ținând cont de probabilitățile implicate, cotizațiile membrilor unui fond de pensii, împreună cu rezultatele investiționale generate de acestea, trebuie să fie egale cu contravaloarea pensiilor ce vor fi plătite în viitor de către fondul membrilor cotizanți.

Prin evaluarea actuarială a unui fond de pensii se determină, în primul rând, gradul de acoperire al obligațiilor de plată ale fondului (pensiile viitoare ale membrilor) de către volumul de active. Volumul de active este constituit din valoarea actuală a fondului împreună cu cotizațiile viitoare ale membrilor și rezultatele investiționale generate de acestea. Acest grad de acoperire este reprezentat de un indicator numit „rata de finanțare”.

Astfel, prin realizarea evaluărilor actuariale periodice, managementul unui fond de pensii are la dispoziție informațiile necesare menținerii în echilibru a obligațiilor de plată ale fondului în raport cu finanțarea generată de contribuțiile membrilor și rezultatele investiționale ale acestora. Echilibrul este realizat în momentul obținerii unei rate de finanțare de 100%.

Cu ajutorul calculelor actuariale se poate determina cu mare exactitate suma de bani necesar plății pensiilor pentru fiecare membru în parte, cât și valoarea probabilistică a cotelor ce vor fi plătite fondului de către membrii acestuia.

Evaluările actuariale reprezintă o practică standard la nivelul fondurilor de pensii pe plan mondial, fiind singurul mod de monitorizare a bunei funcționări a sistemelor de pensii.

Orice fond de pensii trebuie să aibă acces la evaluări actuariale, iar în majoritatea statelor, pentru protejarea drepturilor membrilor unui fond de pensii, aceste evaluări sunt obligatorii, fiind reglementate legislativ.

Astfel, practica actuarială în domeniul fondurilor de pensii este structurată pe două etape generale de analize, respectiv:

I. Prima etapă, cea mai importantă, o reprezintă „evaluarea fondului de pensii”.

Scopul acestei analize este determinarea ratei de finanțare a fondului. Pentru determinarea ratei de finanțare este necesară calcularea obligațiilor părților. Această analiză este bazată pe portofoliul de participanți și parametrii fondului (valoarea punctului de pensie, vârsta de pensionare, cota de contribuție, etc) existenți la momentul evaluării.

Evaluarea fondului de pensii, conform legislației europene, se efectuează obligatoriu cel puțin o dată pe an, iar în situația unei rate de finanțare sub 100%, în general, prin legislație secundară este solicitată o frecvență mai mare a evaluărilor, în funcție de situație, aceasta fiind lunară sau trimestrială.

Evaluarea precede orice decizie de modificare a parametrilor fondului de pensii (ex: indexarea pensiilor, creșterea cotei de contribuție, modificarea structurii de portofoliu etc).

De exemplu, obținerea unei rate de finanțare de peste 100% , în cazul în care legislația nu obligă la o rezervă suplimentară – ex: rata de finanțare de 105%-, poate determina decizia de indexare a valorii pensiilor sau de reducere a contribuțiilor. În ipoteza indexării valorii pensiilor, aceasta se poate realiza cu un procent care ar redistribui surplusul și ar readuce fondul la o rată de finanțare de 100%..

Trebuie menționat faptul că indexarea anuală a pensiilor, în mod normal, se efectuează doar în cazul în care în urma evaluării actuariale se observă o rată de finanțare a fondului de peste 100%.

În situația în care, în urma evaluării se observă o rată de finanțare mai mică de 100%, acest lucru poate determina decizia de creștere a valorii contribuției.

Totodată, evaluarea fondului de pensii determină valoarea și momentul plăților viitoare ale fondului. Acest lucru este foarte util în activitatea de investire a activelor fondului, deoarece conferă managerului de portofoliu informația necesară pentru corelarea scadențelor instrumentelor financiare cu plățile viitoare așteptate.

Acest metod, în literatura de specialitate se numește **„asset liability matching- ALM”**, sau cu alte cuvinte corelarea scadențelor instrumentelor financiare cu plățile viitoare ale fondului.

Metoda se bazează pe principiul de funcționare a instrumentelor cu venit fix (obligațiuni): cu cât scadența obligațiunii este mai îndelungată, cu atât dobânda pe care o oferă acest instrument este mai mare. Astfel, este preferabil ca banii să fie investiți pe un interval de timp cât mai apropiat de data efectuării plății.

Aadar, în momentul în care este cunoscută valoarea și scadența plăților viitoare, acestea pot fi corelate cu scadența și valoarea instrumentelor financiare din portofoliu.

De exemplu, pentru onorarea plăților din anul 2011, suma necesară va fi investită în obligațiuni pe 1 an; pentru onorarea plăților din anul 2020, suma necesară va fi investită în obligațiuni pe 10 ani. Sumele necesare onorării obligațiilor sunt informații conținute în raportul de evaluare.

Acest metod optimizează structura portofoliului, conducând la o rentabilitate sporită și totodată protejează fondul de mișcările nefavorabile ale valorii de piață a obligațiilor.

II. A doua etapă este reprezentată de ceea ce se numește „analiza de trend”.

În lumina rezultatelor evaluării, această etapă este menită să identifice trendul viitor al evoluției fondului, în general în urma modificării unor parametri actuali.

Un raport de analiză de trend este urmat de rapoarte periodice de evaluare, pentru verificarea și, după caz, corectarea eventualelor abateri ale trendului.

Spre deosebire de evaluare, analiza de trend nu reprezintă un element obligatoriu pentru fondurile de pensii, ci doar o măsură suplimentară de precauție.

A2. Scopul proiectului

Ca orice fond de pensii de acest tip, Fondul de pensii al CAA are nevoie de acces la evaluări actuariale, pentru a furniza managementului informații precise, realiste și robuste, necesare pentru gestionarea fondului.

Deși evaluarea actuarială reprezintă o practică standard în țările dezvoltate, în România se află în fază de pionierat. Această evaluare a fondului de pensii al CAA este prima evaluare de acest tip din țară.

Proiectul privind „Evaluarea Fondului de Pensii al CAA” a fost inițiat de către managementul Uniunii Naționale a Barourilor din România cu sprijinul tehnic al Casei de Asigurări a Avocaților cu scopul de a avea date robuste, precise asupra situației Fondului.

Proiectul, demarat la începutul lunii februarie 2009, a urmărit realizarea unui sistem managerial informațional, care să permită accesul fondului CAA, în condiții de operativitate și costuri reduse, la expertiza actuarială.

Totodată, parte din acest proiect este și Raportul cu privire la evaluarea inițială a acestui fond și analizele de trend din Raportul de consultanță cu privire la soluțiile ce pot fi implementate pentru asigurarea solidității Fondului de pensii și protejarea drepturilor și intereselor participanților fondului.

Pentru implementarea acestui sistem managerial informațional, Actuarial Services a dezvoltat sistemele informatice automatizate necesare furnizării acestor informații. Până în prezent, s-au realizat analiza și estimările necesare determinării gradului de adecvare a cotelor de contribuție în raport cu pensiile plătite și indexările acestora, precum și, implicit, capacitatea fondului de pensii de a-și onora obligațiile față de participanții săi. Aceste analize se concretizează în „Raportul actuarial de evaluare” care a fost transmis către CAA.

Următoarea etapă a proiectului de față o constituie „Raportul actuarial de consultanță”, în care se vor propune soluții pentru realizarea echilibrului dintre obligațiile părților (fond / membrii cotizanți).

B. Fondul de pensii al CAA în contextul actual

La momentul actual, rata de finanțare a Fondului de Pensii este de 59,5572%. Acest lucru înseamnă că Fondul de Pensii, în condițiile parametrilor actuali poate acoperi aproximativ 59,56% din obligațiile de plat față de participanți.

Cauzele care stau la baza acestei rate de finanțare survin din dezechilibrul matematic existent între cotizațiile membrilor și contravaloarea pensiilor platite de către fond.

Acest dezechilibru a fost generat și perpetuat datorită lipsei accesului la calcule actuariale care ar fi trebuit să fundamenteze valoarea acestor variabile.

În contextul actual al crizei economico-financiare, majoritatea fondurilor de pensii se confruntă cu rate de finanțare similare Fondului de pensii al CAA, aceste rate de finanțare fiind generate de pierderile suferite din valoarea activelor datorită politicii investiționale ale respectivelor fonduri.

În ceea ce privește Fondul de pensii al CAA, politica investițională prudentă urmărită de managementul CAA a protejat activele de micșorările adverse generate de criză, care ar fi putut conduce la pierderi semnificative din valoarea activelor. Această politică reprezintă un succes, fiind abordarea adecvată pentru investițiile unui fond de pensii.

Cauza ratei de finanțare sub 100% (59,5572%), cu care se confruntă Fondul de pensii al CAA, este generată de absența unor evaluări actuariale periodice care să determine și să monitorizeze valoarea pensiilor în raport cu cotele de contribuții plătite.

Pentru exemplificarea raportului dintre obligațiile părților, vom folosi un exemplu calculat pe baza legislației aplicabile și a parametrilor actuali ai fondului.

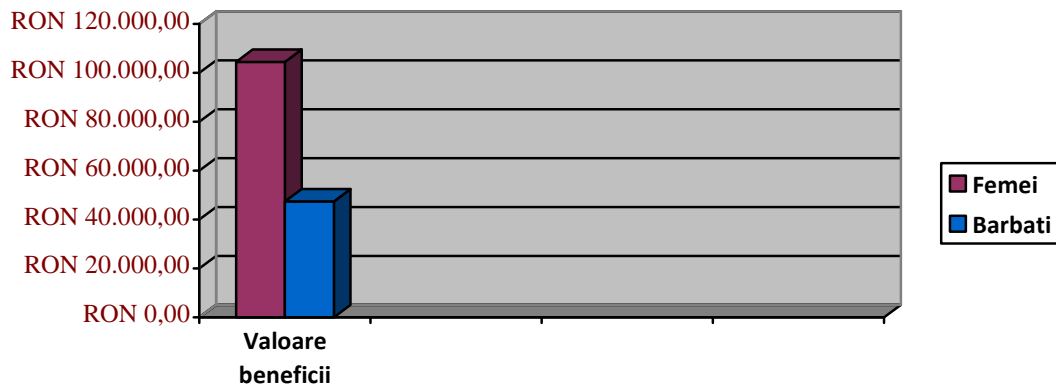
Astfel:

- *Se consideră doi participanți (un bărbat și o femeie), de aceeași vârstă (25 ani) care aderă în anul 2009 la Fondul de pensii al CAA; pensionarea pentru limită de vârstă este aceeași definită de legislație (60 de ani - femei, 65 de ani - bărbați), iar vârsta de retragere definitivă este 70 de ani pentru amândoi ;*

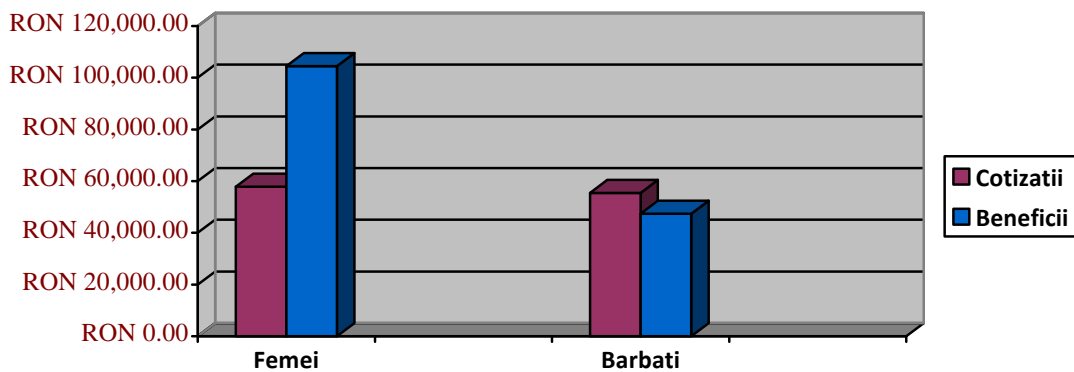
- *Se consideră că ambii participanți au același venit, respectiv de 2.500 Ron pe toată perioada activ, valoarea punctului de pensie este de 1.000 Ron, și venitul mediu pe profesie este 1.350 Ron;*
- *Rezultatele sunt următoarele:*
  - *Femeia se va pensiona pentru limită de vârstă în anul 2044, iar retragerea definitivă va fi în 2054;*
  - *Bărbatul se va pensiona pentru limită de vârstă în anul 2049, iar retragerea definitivă va fi în 2054;*
  - *Femeia va acumula 2,15 puncte de pensie pentru pensia limită de vârstă și 2,78 pentru retragerea definitivă;*
  - *Bărbatul va acumula 2,11 puncte de pensie pentru pensia limită de vârstă și 2,38 pentru retragerea definitivă;*
  - *Valoarea (actuarială) prezentă, a tuturor sumelor plătite de femeie la fond este de 57.892 Ron;*
  - *Valoarea (actuarială) prezentă, a tuturor sumelor plătite de bărbat la fond este de 55.477 Ron;*
  - *Valoarea (actuarială) prezentă, a sumelor ce vor fi plătite ca beneficii de pensie pentru femeie este de 104.440,68 Ron;*
  - *Valoarea (actuarială) prezentă, a sumelor ce vor fi plătite ca beneficii de pensie pentru bărbat este de 47.383,27 Ron;*
  - *Femeia va plăti cu 46.548,49 Ron mai puțin decât primele;*
  - *Bărbatul va plăti cu 8.094,57 Ron mai mult decât primele;*

Concluzii asupra rezultatelor:

- *După cum se poate observa, costurile fondului cu plata beneficiilor (pensia) pentru o femeie sunt de 2,2 ori mai mari decât cele cu plata beneficiilor pentru un bărbat.*

- *Totodată, în condițiile unor parametri identici (aceiași dat de aderare, aceiași vârstă, aceiași valoare a contribuției, aceiași valoare a punctului de pensie, etc), bărbatul va primi cu 14,6% mai puțin decât femeia, iar femeia va primi cu 80% mai mult decât bărbatul.*

- *Situațiile prezentate grafic se datorează diferenței între vârstele de pensionare pentru limită de vârstă, cât și diferențelor între probabilitățile de supraviețuire ale acestora.*
- *Aceste dezechilibre de echivalență actuarială între obligațiile părților sunt principala cauză a ratei generale de finanțare a fondului de 59,5572%.*
- *Trebuie menționat faptul că scenariul a fost calculat în ipoteza unei valori constante a pensiei. În condițiile menținerii valorii actuale a contribuției, indexarea anuală a punctului de pensie, face ca atât bărbații cât și femeile*

s primeasc beneficii în valoare mai mare decât echivalentul cotizațiilor lor și rezultatelor investiționale aferente acestora.

C. Direcțiile viitoare ale Fondului din perspectiva analizei actuariale

Odată cu realizarea accesului la evaluări actuariale periodice, se poate realiza o monitorizare continuă a evoluției fondului, echilibrarea obligațiilor părților și optimizarea structurii de portofoliu, în vederea protejării drepturilor și intereselor participanților, și asigurării continuității fondului.

Actuar,

Cătălin Ionescu